openbaar ministerie

OMZENDBRIEF COL 05/2019 VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS – GENERAAL BIJ DE HOVEN VAN BEROEP -

WIJZIGING VAN DE WET VAN 20 JULI 1990 BETREFFENDE DE VOORLOPIGE HECHTENIS VIA DE WET VAN 5 MEI 2019 HOUDENDE DIVERSE BEPALINGEN IN STRAFZAKEN EN INZAKE EREDIENSTEN EN TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 28 MEI 2002 BETREFFENDE DE EUTHANASIE EN VAN HET SOCIAAL STRAFWETBOEK

INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING 2

2. UITVOERING VAN HET ELEKTRONISCH TOEZICHT 2

3. HERROEPING VAN DE MODALITEIT VAN ELEKTRONISCH TOEZICHT 2

3.1. HERROEPING WEGENS TECHNISCHE REDENEN 2

3.2. PROCEDURE VAN TIJDELIJKE HEROPSLUITING IN DE GEVANGENIS 3

3.2.1. Procedure tijdens het lopende gerechtelijk onderzoek 3

3.2.2. Toepasselijke procedure na de regeling van de rechtspleging 4

4. HET VERDERE VERLOOP VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS OP HET MOMENT VAN HET VONNIS TEN GRONDE 5

5. BIJLAGE 6

5.1. GECOÖRDINEERDE TEKST VAN ARTIKEL 24BIS WET VAN 20 JULI 1990 BETREFFENDE DE VOORLOPIGE HECHTENIS 6

openbaar ministerie

1. INLEIDING

Aan de hand van artikel 116 van de wet van 5 mei 2019 wordt artikel 24bis van de wet betreffende de voorlopige hechtenis (WVH) gewijzigd. Deze bepaling:

- maakt het mogelijk om de modaliteit van elektronisch toezicht te herroepen wanneer ze technisch onmogelijk blijkt te zijn;
- voert in de vastgelegde hypotheses de mogelijkheid in om een persoon die in voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht is geplaatst voorlopig gevangen te houden;
- legt de herroepingsprocedure vast van het elektronisch toezicht op initiatief van de procureur des Konings.

Door in artikel 117 van deze wet de nieuwe afzonderlijke gevangenisstraffen (straf onder elektronisch toezicht, werkstraf, autonome probatiestraf) evenals de eenvoudige schuldigverklaring op te nemen, wordt de lijst van de hypothesen aangepast waarin de beklaagde of de beschuldigde rechtstreeks in vrijheid wordt gesteld tijdens het uitspreken van het vonnis.

2. UITVOERING VAN HET ELEKTRONISCH TOEZICHT

Wanneer de onderzoeksrechter, het onderzoeksgerecht of het vonnisgerecht de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht oplegt, dan kan deze modaliteit niet onmiddellijk ten uitvoer worden gelegd. Het materiaal en een technisch team moeten immers beschikbaar zijn, en het materiaal moet bovendien worden geplaatst op het adres van de voorlopige hechtenis. Deze procedure kan verscheidene dagen in beslag nemen.

In artikel 2 van het koninklijk besluit van 26 december 2013 houdende tenuitvoerlegging van Titel II van de wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie werd daarom bepaald dat de onder elektronisch toezicht geplaatste inverdenkinggestelde onmiddellijk naar het in het bevel tot aanhouding vermelde arresthuis wordt gebracht, waar hij zal verblijven gedurende de tijd die strikt noodzakelijk is voor de plaatsing en de activering van het materiaal voor het elektronisch toezicht.

Er bestonden desalniettemin gegronde redenen om aan te nemen dat deze kwestie niet aan de hand van een koninklijk besluit, maar wel via een wet moest worden afgehandeld. Zonder wettelijke machtiging mogen immers via een koninklijk besluit geen uitzonderingen op de toepassing van een wet worden gecreëerd.

Deze uitzondering figureert voortaan in artikel 24bis, §4, 1° WVH.

3. HERROEPING VAN DE MODALITEIT VAN ELEKTRONISCH TOEZICHT

De uitvoering van de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht heeft de aandacht gevestigd op de toepassingsmoeilijkheden die een wijziging van artikel 24bis WVH nodig hebben gemaakt, met de bedoeling op een meer gepaste en coherente manier te kunnen reageren wanneer het problematisch blijkt om het elektronisch toezicht voort te zetten.

3.1. HERROEPING WEGENS TECHNISCHE REDENEN

De voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht hangt af van verschillende toevalligheden die het goede verloop ervan kunnen verstoren omwille van de minder gestructureerde en dwingende omkaderingsfactoren in vergelijking met de gevangenis. Hiertoe behoren verschillende technische (materiaalpech, stroompanne, onbewoonbaarheid van de woning, enz.) of juridische toevalligheden (uitzetting uit woning, enz.).

Artikel 24bis, §1, lid 1 WVH, dat de lijst van hypotheses omvat waarbij de modaliteit van elektronisch toezicht kan worden herroepen, had evenwel niet uitdrukkelijk betrekking op de hypotheses waarin het onmogelijk blijkt te zijn om deze modaliteit voort te zetten wegens technische of juridische redenen buiten de wil van de verdachte, tenzij er, evenwel zonder enige juridische zekerheid, van uitgegaan dient te worden dat het zou gaan om nieuwe en ernstige omstandigheden in de zin van artikel 24bis, §1, lid 1, 4° WVH.

De wetgever heeft dus de hypothese waarin de voortzetting van het elektronisch toezicht technisch onmogelijk blijkt te zijn toegevoegd aan de lijst van de oorzaken voor de herroeping in artikel 24bis, §1, lid 1, 5° WVH.

3.2. PROCEDURE VAN TIJDELIJKE HEROPSLUITING IN DE GEVANGENIS

Bij één van de oorzaken voor de herroeping van het elektronisch toezicht, kan er in veel gevallen een noodsituatie worden gecreëerd die het praktisch gezien onmogelijk maakt om de vereiste rechterlijke beslissing te nemen die voorafgaat aan iedere heropsluiting in de gevangenis. Dit is namelijk het geval wanneer er zich plots een technische panne voordoet of de vaste verblijfplaats niet langer toegankelijk is voor de verdachte. Nog kritieker is de situatie wanneer de verdachte wordt onderschept nadat hij zich vrijwillig onttrokken heeft aan het elektronisch toezicht. Er dient dan onmiddellijk een oplossing te worden gezocht die de openbare veiligheid en de uitvoering van de blijvende voorlopige hechtenis vrijwaart.

Aan de hand van het nieuwe artikel 24bis, §4 WVH wordt een procedure vastgelegd die het voor de procureur des Konings mogelijk maakt om in de volgende gevallen de onmiddellijke heropsluiting in de gevangenis te bevelen die in voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht is geplaatst:

- In geval van overmacht;
- Wanneer de verdachte verzuimt bij enige proceshandeling te verschijnen overeenkomstig de bepalingen van artikel 23, 2°;
- Wanneer de verdachte de standaardinstructies en de overeenkomstig artikel 16, § 1, tweede lid, bepaalde regels van de hechtenis onder elektronisch toezicht niet naleeft;
- Wanneer de verdachte de bij artikel 20, § 3bis, bepaalde verboden overtreedt;
- Wanneer nieuwe en ernstige omstandigheden dit noodzakelijk maken;
- Wanneer de verdachte wordt onderschept nadat hij zich heeft onttrokken aan het elektronisch toezicht;
- Wanneer het noodzakelijk blijkt bij wijziging van het adres van uitvoering van het elektronisch toezicht.

De procureur des Konings beveelt de heropsluiting in de gevangenis: het is dus niet wettelijk verplicht om een schriftelijke en gemotiveerde beslissing op te stellen. Dit bevel kan worden opgetekend in het proces-verbaal van de politiedienst die deze heropsluiting in de gevangenis heeft uitgevoerd. Een uitvoerbare titel van voorlopige hechtenis en de korte geldigheidsduur van dit bevel tot heropsluiting in de gevangenis zijn de enige wettelijke formele eisen van de wetgever. Het spreekt evenwel vanzelf dat de procureur des Konings moet kunnen rechtvaardigen dat de wettelijke voorwaarden worden vervuld.

3.2.1. PROCEDURE TIJDENS HET LOPENDE GERECHTELIJK ONDERZOEK

Ervan uitgaande dat de in het aanhoudingsbevel vermelde feiten steeds worden voorgelegd aan de onderzoeksrechter, dan brengt de procureur des Konings hem onverwijld op de hoogte van het bevel tot heropsluiting in de gevangenis.

In de wet worden noch de termijn noch de vorm van deze kennisgeving vastgelegd, maar het is belangrijk dat de procureur des Konings het onmiddellijk doet, want de termijn waarover de onderzoeksrechter beschikt om te beslissen begint te lopen vanaf de heropsluiting in de gevangenis. Deze kennisgeving moet eveneens worden opgenomen in een schriftelijk bewijsstuk. Wat eventueel een elektronisch bericht zou kunnen zijn te voegen aan het strafrechtelijk dossier.

De onderzoeksrechter heeft een termijn van vijf werkdagen te rekenen vanaf de heropsluiting in de gevangenis om te oordelen of het elektronisch toezicht al dan niet wordt voortgezet. Hij moet vooraf de verdachte en zijn raadsman verhoren, die ten minste 24 uur voorheen door de griffier worden opgeroepen (verwijzing naar artikel 21, §2 WVH). De onderzoeksrechter zou bij deze gelegenheid vanzelfsprekend ook kunnen opteren voor een (on)voorwaardelijke invrijheidstelling.

De wet voorziet niet in de betekening van de beslissing van de onderzoeksrechter, waartegen ook geen beroep kan worden aangetekend. In dit opzicht maakt de periodieke controle van de voorlopige hechtenis door de onderzoeksgerechten het indienen van beroep overbodig. Wegens evidente praktische redenen zal de beslissing desalniettemin moeten worden meegedeeld aan de penitentiaire inrichting en het Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht (VCET)/het Centre de Surveillance Électronique (CSE).

3.2.2. TOEPASSELIJKE PROCEDURE NA DE REGELING VAN DE RECHTSPLEGING

In de nieuwe §4 van artikel 24bis WVH wordt verwezen naar de in §3 vermelde toe te passen procedure in de hypotheses waarin zich een incident voordoet nadat de verdachte werd doorverwezen naar het vonnisgerecht. Het rechtscollege dat doorgaans bevoegd is om te beslissen over een verzoekschrift tot invrijheidstelling overeenkomstig artikel 27, §1 WVH dient ook te oordelen over het verdere verloop van de modaliteit van elektronisch toezicht.

Artikel 24bis, §3 WVH is echter onvolledig omdat er geen sprake is van de naar het hof van assisen doorverwezen beschuldigde, terwijl het elektronisch toezicht momenteel mag worden toegekend in het stadium van de doorverwijzing of op een later tijdstip. In dit geval zal de kamer van inbeschuldigingstelling logisch gezien krachtens artikel 27, §1 WVH ook bevoegd zijn om de incidenten met het elektronisch toezicht af te handelen.

De bevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling om te beslissen over de incidenten met het elektronisch toezicht bij een hoger beroep van de raadkamer tegen de beschikking tot regeling van de rechtspleging krachtens artikel 27, §1, 3c WVH mag evenmin uit het oog worden verloren, hoewel artikel 24bis, §3 WVH hierin niet uitdrukkelijk voorziet.

Wanneer de procureur des Konings (of desgevallend de procureur-generaal) de heropsluiting van een verdachte in de gevangenis beveelt na het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek, dan moet hij, zoals reeds werd aangehaald, een verzoekschrift indienen bij de griffie van het bevoegde rechtscollege, dat binnen een termijn van vijf dagen (geen werkdagen!) beslist na het openbaar ministerie, de verdachte en zijn raadsman te hebben gehoord, die minstens 24 uur vooraf door de griffier moeten worden opgeroepen (verwijzing naar artikel 21, §2 WVH).

De beslissing dient te worden gemotiveerd door de volgende elementen te vermelden: het feit waarvoor de verdachte in voorlopige hechtenis is, de wetsbepaling die bepaalt dat het feit een misdaad of een wanbedrijf is, de vaststelling van het bestaan van ernstige aanwijzingen van schuld, de feitelijke omstandigheden van de zaak en die welke eigen zijn aan de persoonlijkheid van de verdachte, die de voorlopige hechtenis wettigen gezien de criteria bepaald in artikel 16, §1 (verwijzing naar artikel 16, §5, lid 1 en 2 WVH).

Het feit dat er eventueel beroep kan worden ingediend tegen de beslissing levert problemen op. In artikel 24bis WVH is er geen sprake van een beroep, terwijl er in artikel 30 WVH bepaald wordt dat er beroep kan worden aangetekend tegen de overeenkomstig artikel 27 WVH

gewezen vonnissen van de correctionele rechtbanken en politierechtbanken. Er moet waarschijnlijk vanuit worden gegaan dat het hierbij gaat om de beslissingen die worden genomen naar aanleiding van een verzoekschrift tot invrijheidstelling en niet op verzoek van het openbaar ministerie. In artikel 24bis WVH wordt enkel verwezen naar artikel 27 WVH om te bepalen welk rechtscollege bevoegd is. Er lijkt dan ook geen beroep te kunnen worden aangetekend tegen de beslissingen van de correctionele en de politierechtbanken die worden genomen overeenkomstig artikel 24bis, §3 WVH.

Niettemin is het krachtens artikel 30 WVH wellicht mogelijk dat er beroep wordt aangetekend tegen het vonnis van de correctionele rechtbank of de politierechtbank die, in het kader van een op artikel 24bis, §3 WVH gegrond verzoekschrift, de (on)voorwaardelijke invrijheidstelling zou kunnen toekennen aan de verdachte.

De modaliteit van elektronisch toezicht wordt verondersteld te worden voortgezet wanneer het bevoegde rechtscollege niet beslist binnen de termijn (de door de verdachte aangevraagde invrijheidstelling verlengt deze termijn). Wanneer deze modaliteit niet kan worden voortgezet, dan blijft het probleem bestaan aangezien de titel van voorlopige hechtenis geldig en uitvoerbaar blijft. De overmacht zou eventueel kunnen rechtvaardigen dat de verdachte in de gevangenis dient te blijven ongeacht het overschrijden van de termijn. Dit zou natuurlijk niet het geval zijn wanneer een verzoekschrift tot invrijheidstelling door de verdachte zelf wordt neergelegd. De invrijheidstelling vindt dan automatisch plaats wanneer de termijn wordt overschreden.

4. HET VERDERE VERLOOP VAN DE VOORLOPIGE HECHTENIS OP HET MOMENT VAN HET VONNIS TEN GRONDE

Overeenkomstig artikel 33, §1 WVH werd een beklaagde of beschuldigde reeds onmiddellijk in vrijheid gesteld wanneer hij wordt vrijgesproken, veroordeeld wordt met uitstel of alleen tot een geldboete, of wanneer hij opschorting heeft gekregen van de uitspraak der veroordeling, maar er werd niets vermeld over het verdere verloop van de voorlopige hechtenis op het moment van de uitspraak van een beslissing tot veroordeling tot een straf van elektronisch toezicht, een werkstraf of een autonome probatiestraf, of in geval van een eenvoudige schuldigverklaring. In artikel 117 van de wet van 5 mei 2019 worden deze hypotheses ingevoegd, waarbij tegelijkertijd de onmiddellijke invrijheidstelling wordt opgelegd, niettegenstaande hoger beroep en tenzij de beklaagde of de beschuldigde gevangen gehouden wordt om een andere reden.

5. BIJLAGE

5.1. GECOÖRDINEERDE TEKST VAN ARTIKEL 24BIS WET VAN 20 JULI 1990 BETREFFENDE DE VOORLOPIGE HECHTENIS

§1. De onderzoeksrechter kan in elke stand van het geding, ambtshalve of op vordering van de procureur des Konings, bij een met redenen omklede beschikking beslissen dat het bevel tot aanhouding of de beschikking of het arrest tot handhaving van de voorlopige hechtenis uitgevoerd door een hechtenis onder elektronisch toezicht, vanaf dat moment ten uitvoer zal worden gelegd in de gevangenis, indien:
1° de verdachte verzuimt bij enige proceshandeling te verschijnen [overeenkomstig de bepalingen van artikel 23, 2°];
2° de verdachte de standaardinstructies en de overeenkomstig artikel 16, § 1, tweede lid, bepaalde regels van de hechtenis onder elektronisch toezicht niet naleeft;
3° de verdachte de bij artikel 20, § 3bis, bepaalde verboden overtreedt;

4° nieuwe en ernstige omstandigheden dit noodzakelijk maken.

5° het technisch onmogelijk blijkt het elektronisch toezicht voort te zetten.

De beschikking wordt onmiddellijk aan de verdachte betekend en onmiddellijk aan de procureur des Konings meegedeeld.
Tegen deze beschikking staat geen rechtsmiddel open.
De procedure verloopt overeenkomstig de bepalingen van de hoofdstukken III, IV en V.

§ 2. De onderzoeksrechter kan in elke stand van het geding ambtshalve of op vordering van de procureur des Konings, bij een met redenen omklede beschikking die hij onmiddellijk aan de procureur des Konings meedeelt, beslissen dat het bevel tot aanhouding of de beschikking of het arrest tot handhaving van de voorlopige hechtenis dat ten uitvoer wordt gelegd in de gevangenis, vanaf dat moment ten uitvoer zal worden gelegd door een hechtenis onder elektronisch toezicht.

§ 3. Ingeval van handhaving van een hechtenis onder elektronisch toezicht overeenkomstig artikel 26, § 3, tweede lid, worden de bevoegdheden bedoeld in de paragrafen 1 en 2, uitsluitend op vordering van het openbaar ministerie, uitgeoefend door de in artikel 27, § 1, bedoelde rechtsinstanties.
Het verzoekschrift wordt neergelegd ter griffie van het gerecht dat uitspraak moet doen en ingeschreven in een daartoe bestemd register. Over het verzoekschrift wordt in raadkamer beslist binnen vijf dagen na de neerlegging ervan, het openbaar ministerie, de betrokkene en diens raadsman gehoord, waarbij aan deze laatste bericht wordt gegeven overeenkomstig artikel 21, § 2.
Indien er binnen die termijn van vijf dagen, eventueel verlengd overeenkomstig artikel 32, geen beslissing over het verzoekschrift is genomen, blijft de voorlopige hechtenis uitgevoerd onder elektronisch toezicht.
De beslissing wordt met redenen omkleed overeenkomstig artikel 16, § 5, eerste en tweede lid.

§ 4. De verdachte die in voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht is geplaatst, verblijft in de gevangenis:

1° voor de tijd die strikt noodzakelijk is voor de plaatsing en de activering van het materiaal voor het elektronisch toezicht;

2° op bevel van de procureur des Konings, in geval van overmacht of wanneer hij een van de in paragraaf 1 bedoelde voorwaarden vervuld acht, of wanneer de verdachte wordt onderschept nadat hij zich aan het elektronisch toezicht heeft onttrokken, of wanneer het noodzakelijk blijkt bij wijziging van het adres van uitvoering van het elektronisch toezicht.

De onderzoeksrechter, die behoorlijk en onverwijld in kennis wordt gesteld door de procureur des Konings van het bevel vermeld in het eerste lid, 2°, doet binnen vijf werkdagen te rekenen vanaf de terugkeer van de verdachte in de gevangenis uitspraak over het al dan niet voortzetten van de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht, zulks met toepassing van de paragrafen 1 en 2. Hij moet voorafgaandelijk de verdachte en zijn advocaat horen, aan wie daarvan bericht wordt gegeven overeenkomstig artikel 21, § 2. In geval van handhaving van een hechtenis onder elektronisch toezicht overeenkomstig artikel 26, § 3, tweede lid, wordt gehandeld overeenkomstig paragraaf 3.